

Motion till riksdagen 2006/07:U225

av **Hans Linde m.fl. (v)**

Den globala könsmaktsordningen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det ska finnas ett könsperspektiv i samtliga strategier och förslag som läggs fram i kampen mot världsfattigdomen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska globala utvecklingspolitiken regelmässigt måste redovisa hur man har implementerat FN:s kvinnokonvention.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN, EU och i andra internationella sammanhang bör verka för att återrapporteringskrav avseende fördelning, innehåll och åtgärder ur ett könsmaktsperspektiv ska skärpas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska globala utvecklingspolitiken måste utveckla ett tredje mål som omfattar ett könsmaktsperspektiv.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det svenska biståndet ska främja sexuell och reproduktiv hälsa och att 10 % av biståndet ska gå till sexuell och reproduktiv hälsa.

Motivering

Maktordningen mellan män och kvinnor präglar politik och samhällsliv världen över, allt från global ekonomi till de mest intima relationer människor emellan. I världsekonomin har kvinnor och män ojämlika roller och inflytande. Tillgången till och makt över viktiga resurser, såsom kapital, krediter, jord, utbildning och ny teknik, är orättvist fördelad. Världen över har kvinnor betydligt sämre arbets- och anställningsvillkor och lägre lön än män. Könsmaktsstrukturerna kränker kvinnors rätt till ett fritt och självständigt liv även på områden som handlar om rätten till utbildning, sexuell och reproduktiv hälsa, medicinering och sjukvård, barnomsorg, rätten till sin egen sexualitet

Fel! Okänt namn på

och att själv välja partner samt rätten till kroppslig integritet. Uttrycken för, och graden av, kvinnoförtryck varierar mellan olika samhällen och över tid men maktordningens logik existerar och har en tendens att omformas trots globala politiska och sociala omvälvningar. Inget land kan kalla sig fullt ut demokratiskt så länge kvinnor utsätts för sexualiserat våld eller hindras från att åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Kvinnoorganisationer och politiska grupper världen över för en daglig kamp mot diskriminering, kränkningar och exploatering som drabbar kvinnor på grund av deras könstillhörighet. Vänsterpartiet anser att Sverige ska vara ledande i den internationella politiken som tar sikte på att i grunden riva ner de patriarkala maktstrukturerna.

Könsdiskriminering

Kvinnor saknar på många håll i världen samma juridiska status som män, vilket innebär att kvinnor saknar arvsrätt, myndighetsstatus, rösträtt, vårdnadsrätt till sina barn, rätt till sin egen inkomst och att de särbehandlas i brottmål. I synnerhet när det gäller familjerätt, våld och sexuella övergrepp saknar kvinnor på många håll i praktiken varje möjlighet att få en rättvis prövning i domstol, eftersom kvinnor helt enkelt inte betraktas som juridiska subjekt i sådana sammanhang. De begränsade eller obefintliga möjligheterna att ärva och äga mark för kvinnor i framför allt delar av Afrika och Asien leder till ett livslångt beroende av manliga släktingar eller en make för att kunna trygga sin egen försörjning.

På så sätt går underordningen vidare från generation till generation, och kvinnor låses fast i intima relationer till män. Alternativen till det intima beroendet är få och innebär ofta social stigmatisering, prostitution och sexuellt utnyttjande. I många länder lever en könssegregerad lagstiftning och praxis kvar som är djupt rotad i gamla patriarkala traditioner. En oroande tendens i dag är det växande antalet stater och regioner där fundamentalistiska regimer inför sharialagar och lagar baserade på bibeltolkningar som sanktionerar kränkningar av kvinnors rättigheter.

I flera utvecklingsländer har kvinnor en mycket central position både vad gäller livsmedelsproduktion och livsmedelssäkerhet eftersom de står för 60–90 procent av den globala produktionen av mat. Men kvinnors arbete inom jordbruket är i stor utsträckning oregistrerat, obetalt och i avsaknad av tillgång till centrala produktionsresurser, till exempel tillgången till jord, krediter, utbildning och modern utrustning. En majoritet av världens ”working poor” – personer som lever i fattigdom trots att de har arbete – är kvinnor. Kvinnor har betydligt sämre arbets- och anställningsvillkor och lägre lön än män. I den globaliserade ekonomin har kvinnor blivit alltmer eftertraktade som billig arbetskraft i de s.k. skattefria zonerna. Villkoren i dessa zoner är allmänt usla, sexuella och andra trakasserier är vanliga. I så kallade sweatshops i framför allt Kina, men också i övriga Sydostasien och delar av Latinamerika och Afrika, hålls kvinnor i praktiken under slavliknande förhållanden utan några som helst rättigheter. Kvinnor över hela världen, i alla

samhällsklasser och produktionssfärer utsätts i stor omfattning för övergrepp i arbetslivet.

På senare år har kvinnorna i bland annat Sydostasiens, Afrikas och Latinamerikas skattefria zoner gjort försök till facklig organisering, ofta under kraftigt motstånd från både arbetsgivare och den egna regimen, som värnar de utländska investeringarna. Detta resonemang utvecklas i Vänsterpartiets motion "Fackliga rättigheter i världen".

I de strategier man väljer i kampen mot världsfattigdomen måste det finnas ett könsperspektiv. Att avskaffa könsdiskrimineringen är ett arbete för mänskliga rättigheter. Flera studier visar att ökad jämställdhet medför stigande produktivitet och ökad välfärd. Kvinnors och mäns lika tillgång till utbildning och samma möjligheter till arbete är grunden för en hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling. Därför föreslår Vänsterpartiet att det ska finnas ett könsperspektiv i samtliga strategier och förslag som läggs fram i kampen mot världsfattigdomen. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ska ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet bekämpar all diskriminering av kvinnor och stödjer kvinnors kamp för rätt till arbete och utbildning, juridiska rättigheter och politiskt inflytande, rätten till kroppslig integritet, sexuell och reproduktiv hälsa. Det är en kamp som måste genomsyra såväl den svenska inrikespolitiken som den globala utvecklingspolitiken. Sekulär, könsneutral lagstiftning och lika medborgerliga rättigheter är en grundläggande förutsättning för verklig jämställdhet och en prioriterad fråga för kvinnor världen över. FN:s kvinnokonvention, Cedaw, är ett viktigt verktyg i denna kamp. Den svenska globala utvecklingspolitiken måste regelmässigt redovisa hur och på vilket sätt man har implementerat FN:s kvinnokonvention i sitt arbete. Sverige bör analogt med detta i FN, EU och i andra internationella sammanhang verka för att återrapporteringskrav avseende fördelning, innehåll och åtgärder ur ett könsmaktsperspektiv ska skärpas. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

När betänkandet med anledning av regeringens proposition Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122) lades fram och behandlades av riksdagen ersattes de tidigare fem biståndsmålen med två s.k. perspektiv. Det ena betonade kampen mot fattigdomen i det andra bestod i det s.k. rättighetsperspektivet. Därmed finns det stor risk för att könsmaktsperspektivet får en andrarangsroll. För att eliminera risken för att detta sker anser Vänsterpartiet att den svenska globala utvecklingspolitiken måste utveckla ett tredje mål som omfattar ett könsmaktsperspektiv. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sexualiserat våld

FN beräknar att var tredje kvinna i världen någon gång i livet kommer att utsättas för allvarligt våld, de flesta fallen utförda i hemmet av en make, en partner eller en nära släkting. Var femte kvinna i världen utsätts någon gång

Fel! Okänt namn på

för våldtäkt eller våldtäktsförsök. Det sexualiserade våldet mot kvinnor omfattar också mord som begås av s.k. hedersskäl, på grund av svartsjuka och i samband med separationer. Dessa olika uttryck för mäns våld mot kvinnor har alla rötterna i den rådande ojämlika maktordningen där män tar sig rätten att kontrollera kvinnor.

Världshälsoorganisationen (WHO) visar att partnervåldet är en betydande orsak till ohälsa bland kvinnor världen över. Mellan varannan och var fjärde kvinna har utsatts för fysiskt våld eller sexuellt tvång av sin partner. Enligt WHO är också missfall och tvångsaborter vanligt som en del av mäns våld mot kvinnor. Förutom det fysiska lidandet är emotionella skador såsom depressioner och självmordstankar vanligt bland våldsutsatta kvinnor världen över. WHO:s resultat bygger på intervjuer med 24 000 kvinnor i tio länder och är den största i sitt slag.

Kampen mot mäns sexualiserade våld mot kvinnor är grundläggande för den globala rättssäkerheten. Trots problemets enorma utbredning prioriteras det skamligt lågt när resurser ska fördelas. Det gäller i länder såväl i nord som i syd. Rättsläget är dessutom fortfarande förfärande: 79 länder i världen har ingen eller okänd lagstiftning mot våld i hemmet. Våldtäkt inom äktenskapet erkänns som ett specifikt brott bara i 51 länder. Endast 16 länder har en lagstiftning som speciellt hänför sig till sexuella övergrepp.

I samband med väpnade konflikter eskalerar det sexualiserade våldet. Våldtäkter och andra övergrepp mot kvinnor utgör en del av krigsstrategierna mot fienden. Detta våld betraktas numera som en krigsförbrytelse, vilket gett en möjlighet att ställa förövarna inför rätta. Det är ett viktigt steg i rätt riktning, men långt ifrån tillräckligt. Vänsterpartiet utvecklar detta i motionen ”Kvinnors säkerhet”.

Världen över utsätts HBT-personer för brutala övergrepp i form av våldtäkt, misshandel och mord. I ett 70-tal länder är homosexuella handlingar kriminaliserade, i sju länder med dödsstraff som påföljd. Vänsterpartiet utvecklar detta i motionen HBT-personers rättigheter i världen.

Människohandel för sexuell exploatering har uppmärksamats och kommit upp på dagordningen i bland annat EU och FN. Det är bra, men de insatser som hittills gjorts för att bekämpa sexslavhandeln har varit fullkomligt otillräckliga. Synen på prostitution präglas världen över i hög grad av dubbelmoral; kvinnor som säljer sina kroppar betraktas som orena, blir socialt utslagna och inte sällan straffade enligt lag. Kunderna, de män som köper sex, är oftast helt osynliga, eller åtminstone sällan föremål för moraliskt fördömande eller juridiska åtgärder.

Denna syn på prostitution som ett i första hand moraliskt problem med kvinnorna i fokus står i vägen för en effektiv kamp mot sexhandeln. En annan destruktiv trend är en mer marknadsliberal syn på prostitution som en marknad vilken som helst, som fått genomslag i ett flertal länder i bland annat EU. Denna syn osynliggör den underliggande maktstrukturen där män anses ha en självklar rätt till sin sexualitet, medan kvinnor bara är ett medel för njutning.

Kampen mot prostitutionen måste börja med en helhetssyn på frågan där fenomenet ses mot bakgrund av kvinnors underordning, bristande rättigheter och ekonomiska möjligheter och det sexualiserade våldet i samhället i stort.

Männens roll som köpare och profitörer i sexhandeln måste synliggöras. Sverige ska i alla internationella sammanhang framhålla denna syn på prostitution och sexhandel och motverka såväl legalisering som moralism och fördömande av kvinnorna. Vi utvecklar detta i motionen Prostitution och trafficking.

Sexualitet och reproduktiv hälsa

Ofrivilliga graviditeter och barnafödande utgör ett enormt folkhälsoproblem i stora delar av världen. Kvinnors möjligheter att själva välja om eller när de vill ha sex och föda barn är ofta små, och de begränsas såväl av könsmaktsordningens logik som av fattigdom och social utsatthet. Minst 120 miljoner kvinnor i världen saknar möjlighet att använda preventivmedel eller annan familjeplanering. Det har sin grund i motstånd från samhället, familjer och män, liksom brist på resurser såväl som kunskap. Mer än 50 miljoner av de cirka 190 miljoner kvinnor som blir gravida varje år gör abort. Enligt den senaste uppskattningen från UNFPA dör 529 000 kvinnor per år i samband med barnafödande. WHO har beräknat att 400 kvinnor och flickor dör varje dag i samband med medicinskt osäkra aborter.

Detta problem måste långsiktigt bemötas med kamp för kvinnors rätt att själva bestämma över sin egen kropp och sexualitet. Det handlar om allt från kampen mot könsstympning och tvångsäktenskap till rätten till preventivmedel och säkra aborter. Ett avgörande hinder i arbetet är att starka reaktionära religiösa krafter aktivt motarbetar varje sådant initiativ.

Katolska kyrkan, med sitt förbud mot preventivmedel och aborter, intar här en särställning genom sitt omfattande ideologiska inflytande i katolska länder i såväl Europa som i resten av världen. Många länder i syd är dessutom beroende av katolska kyrkans omfattande biståndsarbete. Över 300 000 vård- och omsorgsinrättningar i syd bedrivs av katolska kyrkan.

Den 26 oktober 2006 antog det nicaraguanska parlamentet förslaget att förändra brottsbalken så att all abort totalförbjuds. Efter påtryckningar av Nicaraguas ledande biskopar och pastorer lovade landets politiker att avskaffa all rätt till abort inom tre veckor. 52 ledamöter av 93 från samtliga politiska partier antog förslaget, straffsatserna bibehölls dock trots att kyrkornas ursprungliga förslag var att höja dessa avsevärt.

Förslaget antogs en vecka efter att det antagits av lagutskottet. Idag beräknas 14 000 kvinnor om året göra illegala aborter i Nicaragua och 8 700 kvinnor om året dör till följd av osäkra aborter i Latinamerika. I och med det aktuella beslutet blir Nicaragua tillsammans med El Salvador och Chile ett av få länder i världen som förbjuder rätten till abort under alla omständigheter. Det här är ett enormt nederlag för kvinnorörelsen och en lika stor framgång för den katolska kyrkan.

Även i Europa finns kraftiga restriktioner mot abort. Enligt portugisisk lagstiftning är abort förbjudet och kvinnor får endast göra abort om det föreligger allvarligt hot mot kvinnans hälsa, om hon våldtagits eller om fostret

Fel! Okänt namn på

riskerar att bli missbildat. Så sent som 2002 dömdes en barnmorska i Portugal till åtta och ett halvt års fängelse för att ha hjälpt kvinnor till säkra aborter. Portugisiska kvinnors enda möjlighet till abort består i att resa till ett annat land med en liberalare lagstiftning. Resan och operationen är emellertid dyr. Abort blir ett privilegium som endast tillkommer kvinnor med god ekonomi. Frågan om kvinnors rätt till sin egen kropp och möjligheten till abort blir inte bara en fråga om patriarkalt förtryck utan även en fråga om klassförtryck. Under de senaste åren har vi kunnat bevittna hur nykonservativa värderingar i allt högre grad präglat debatten om abort. Abortmotståndet är mycket starkt i länder som USA och Polen. Vänsterpartiet vill ge utländska kvinnor möjlighet att göra abort i Sverige. Detta utvecklar vi i motionen Sexualpolitik. Kunskap om och tillgång till preventivmedel, säkra aborter och sexualupplysning är livsavgörande för världens kvinnor och får inte hindras av religiösa krafter inflytande. Rätten till abort handlar om kvinnans rätt att bestämma över sin egen kropp. Den nya regeringen måste med kraft försvara kvinnors rätt till sin egen kropp i all internationell politik. Vänsterpartiet anser att Sverige i FN, EU och andra internationella organ måste motverka de konservativa krafter som nu vinner mark och som hotar att minska kvinnors rätt att bestämma över sina kroppar.

Vänsterpartiet menar att Sverige aktivt måste arbeta för att sekulära, icke villkorade biståndsinsatser minskar beroendet av religiösa krafter. Det svenska biståndet måste ytterligare fokuseras på att främja sexuell och reproduktiv hälsa. Stärk målen i det undertecknade dokumentet Programme of action och ge detta ökad uppmärksamhet i biståndsarbetet. Målet måste vara att 10 % av biståndet går till sexuell och reproduktiv hälsa. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 29 oktober 2006

Hans Linde (v)

Marianne Berg (v)

Alice Åström (v)

Jacob Johnson (v)

Kalle Larsson (v)

Lena Olsson (v)